

PODSTAWY PRAWNE FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO I INNYCH ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH W POLSCE NA POCZĄTKU XXI WIEKU*

Józef Krukowski

Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: jkruk@kul.lublin.pl

Streszczenie. Kościół katolicki i inne związki wyznaniowe pełnią znaczące zadania w życiu społecznym – nie tylko religijnym, ale także w socjalnym, edukacyjnym, naukowym i kulturalnym. Do realizacji tych zadań niezbędne są środki finansowe. W Polsce w 1989 r. powstało demokratyczne państwo świeckie, które nie finansuje kościołów i innych związków wyznaniowych, lecz na drodze ustawowej gwarantuje im uznanie osobowości prawnej; pomoc bezpośrednią w formie subwencji i grantów z budżetu państwa na realizację zadań publicznych, mających istotne znaczenie dla budowy społeczeństwa obywatelskiego; pomoc pośrednią w formie: uznania prawa kościelnych osób prawnych do organizowania publicznych zbiórek; prawa podatników do odpisania dobrowolnych darów na działalność instytucji kościelnych, które otrzymały status organizacji pożytku publicznego; pomniejszenie podatku dochodowego o kwotę, która nie przekracza 1% należności osobistego podatku dochodowego; niektóre zwolnienia instytucji kościelnych od powszechnie obowiązujących podatków i opłat celnych.

Słowa kluczowe: finansowanie, kościół, związek wyznaniowy, budżet państwowy, podatek dochodowy, pomoc

WPROWADZENIE DO PROBLEMATYKI

Kościół katolicki, do którego należy ponad 90% społeczeństwa polskiego, i inne legalnie istniejące związki wyznaniowe w liczbie 161 (z których 14 ma uregulowaną sytuację w trybie ustawowym, a pozostałe w trybie rejestracyjnym), pełnią doniosłe zadania w życiu publicznym, nie tylko związane ze sprawowaniem kultu, ale również charytatywno-opiekuńcze, humanitarne, oświatowo-wychowawcze, naukowe i kulturowe. Do realizacji tych zadań niezbędne są środki finansowe. Uzasadnione jest więc pytanie: jakie są podstawy prawne finansowania działalności instytucji kościelnych w Polsce na początku XXI w.?

* Referat przedłożony na międzynarodowej konferencji naukowej zorganizowanej przez Ministerstwo Kultury Republiki Słowackiej w Bratysławie w dniach 14–15 października 2009 r. na temat „Finansowanie kościołów i innych związków wyznaniowych na początku XXI wieku”

Przed przystąpieniem do udzielenia odpowiedzi na to pytanie, najogólniej należy zauważyć, że gwarancje dotyczące finansowania instytucji kościelnych są funkcją zasad charakterystycznych dla określonego systemu relacji między państwem a kościołem. Każde państwo tworzy własny system tych relacji. Jednakże pod wpływem wielu różnych czynników, a zwłaszcza warunków kulturowych i socjologicznych oraz założeń ideologicznych, jakimi kierują się sprawujące władzę elity polityczne, można systemy prawne współczesnych państw zaklasyfikować do trzech modeli¹:

1) model państwa wyznaniowego, w którym jeden Kościół jest kościołem państwowym i w związku z tym ma uprzywilejowaną pozycję (np. Grecja, Dania). Szczególnym wyrazem tego uprzywilejowania jest finansowanie go z budżetu państwa z pominięciem pozostałych związków wyznaniowych;

2) model państwa ateistycznego realizowany w państwach komunistycznych, które w celu narzucenia całemu społeczeństwu oficjalnej ideologii zwalczały religię i kościoły także przy użyciu represji finansowych;

3) model demokratycznego państwa świeckiego, które gwarantuje wolność religijną w wymiarze indywidualnym i instytucjonalnym – kościołom i innym związkom wyznaniowym – na zasadzie równości oraz współdziała z nimi dla dobra wspólnego osoby ludzkiej², a w konsekwencji zapewnia im wsparcie finansowe.

W wyniku transformacji politycznych i ustrojowych zainicjowanych w roku 1989 w Polsce i w innych państwach Europy Środkowo-wschodniej wprowadzony został model demokratycznego państwa świeckiego. Gwarancje dotyczące finansowania działalności instytucji kościelnych *implicite* mają umocowanie we wpisanych do Konstytucji RP z 1997 r. zasadach ustrojowych (art. 25)³, a zwłaszcza w:

1) zasadzie poszanowania wolności sumienia i religii w życiu prywatnym i publicznym, w wymiarze indywidualnym i instytucjonalnym;

2) zasadzie równouprawnienia związków wyznaniowych;

3) zasadzie współdziałania państwa ze związkami wyznaniowymi dla dobra wspólnego osoby ludzkiej;

4) zasadzie poszanowania autonomii i niezależności kościoła i państwa, każdego w swoim zakresie.

Konkretyzacja tych zasad wyraża się w gwarancjach dotyczących:

1) uznania osobowości prawnej związków wyznaniowych i ich jednostek organizacyjnych;

2) wspomagania przez państwo działalności kościelnych jednostek organizacyjnych, służącej celom społecznym⁴.

¹ J. Krukowski, *Kościół i państwo. Podstawy relacji prawnych*, wyd. 2, Lublin 2000, s. 42–84.

² S. Ferrari, I. C. Iban, *Diritto e religione in Europa occidentale*, wyd. 2, Milano 1999, s. 135–198.

³ Dz. U. z 1997, nr 78, poz. 483.

⁴ K. Ners, *Zasady finansowania instytucji kościelnych w Polsce. Problematyka de lege lata i de lege ferenda*, [w:] *Systemy finansowania instytucji kościelnych w Europie*, red. J. Krukowski, Lu-

Nie oznacza to udzielenia kościołom lub innym związkom wyznaniowym „przywilejów”, ale traktowanie ich jak organizacji wyższej użyteczności publicznej, które wnoszą znaczący wkład do życia społecznego, czyli nie tylko do życia prywatnego poszczególnych wiernych.

UZNANIE OSOBOWOŚCI PRAWNEJ KOŚCIELNYCH JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH

Uznanie przez państwo osobowości prawnej kościołów i innych związków wyznaniowych jest aplikacją zasady poszanowania wolności religijnej w wymiarze instytucjonalnym. W okresie PRL kościoły w znacznej mierze były pozbawione własnych nieruchomości, a tym samym skazane na utrzymanie prawie wyłącznie z dobrowolnych ofiar wiernych. Po zerwaniu przez władze komunistyczne Konkordatu z 1925 r. w systemie prawa polskiego zaistniała bowiem bardzo dotkliwa luka, czyli brak norm dotyczących zdolności kościelnych jednostek organizacyjnych do uczestniczenia w obrocie prawnym. Usunięcie tej luki nastąpiło dopiero na podstawie ustawy z 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego⁵. Współczesne Państwo polskie uznaje osobowość prawną Kościoła katolickiego oraz innych związków wyznaniowych, mających uregulowaną sytuację prawną i ich jednostek organizacyjnych, a w konsekwencji uznaje ich zdolność do tego, aby mogły zgodnie z przepisami prawa polskiego nabywać, posiadać, użytkować i zbywać mienie nieruchomości i ruchome oraz nabywać i zbywać prawa majątkowe⁶.

Na drodze ustawowej uchylone zostały także ograniczenia, jakie władze komunistyczne narzuciły Kościołowi katolickiemu i innym związkom wyznaniowym, w zakresie posiadania, nabywania i dysponowania nieruchomościami i prawami majątkowymi, oraz zagwarantowano im zwrot nieruchomości upaństwowionych przez władze komunistyczne wbrew ustawie z 20 marca 1950 r. „o przejściu przez państwo dóbr martwej ręki, poręczenia proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego”⁷. Należy zaznaczyć, że zwrot ten nie obejmuje nieruchomości przejętych przez państwo komunistyczne zgodnie z postanowieniami wymienionej ustawy. Zwrot ten dokonuje się stopniowo na podstawie decyzji Komisji Majątkowej, w której skład

blin 2000, s. 133–147; J. Drob, *Specyfika finansowania instytucji kościelnych*, [w:] *Zagadnienia kościelnego prawa majątkowego i procesowego*, red. E. Szczot, S. Białek, Lublin 2008, s. 44–54.

⁵ Dz. U. z 1989 r., nr 29, poz. 154 z późn. zm.

⁶ Por. art. 2 i 23 Konkordatu między Stolicą Apostolską i Polską z 28 lipca 1993 r., Dz. U. z 1998, nr 51, poz. 319; J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, wyd. 4, Warszawa 2008, s. 107–123 i 204–225.

⁷ Dz. U. z 1950 r., nr 9, poz. 87.

wchodzą przedstawiciele Rządu i Konferencji Episkopatu Polski⁸ oraz decyzji analogicznych komisji złożonych z przedstawicieli Rządu i przedstawicieli innych związków wyznaniowych, jeśli chodzi o nieruchomości położone na ziemiach należących do Polski w okresie II Rzeczypospolitej. Natomiast jednostki organizacyjne kościołów i innych związków wyznaniowych położone na Ziemiach Odzyskanych, czyli na terenach zachodnich i północnych włączonych do Polski w 1945 r., uzyskały możliwość otrzymania od państwa na własność określonych wielkości nieruchomości, będących w dyspozycji Państwowego Funduszu Ziemi.

Jednakże dochody Kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych z własnych nieruchomości – także tych, które zostały im zwrócone na podstawie decyzji komisji majątkowych – nie wystarczają na działalność związaną z realizacją swojej misji w społeczeństwie demokratycznym w zakresie nie tylko sprawowania kultu, ale również nauczania oraz działalności charytatywnej, oświatowo-wychowawczej, naukowej i kulturotwórczej. Dlatego współczesne Państwo polskie zapewnia związkom wyznaniowym w pewnym zakresie wspomaganie finansowe z budżetu państwa lub samorządu terytorialnego. Wspomaganie to odbywa się w sposób bezpośredni lub pośredni.

WSPOMAGANIE BEZPOŚREDNIE Z BUDŻETU PAŃSTWA BĄDŹ SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Bezpośrednie wspomaganie finansowe przez państwo kościelnych jednostek organizacyjnych polega na udzielaniu im subwencji bądź dotacji na określone rodzaje działalności. Polska, jako państwo świeckie, z reguły nie dotuje i nie subwencjonuje działalności Kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych ze swego budżetu, lecz nie jest to reguła absolutna. Do wyjątków określonych w ustawach lub przepisach wydanych na ich podstawie należy zaliczyć następujące subwencje i dotacje z budżetu państwa lub samorządu terytorialnego.

1. Subwencje i dotacje z Funduszu Kościelnego, które mają charakter rekompensaty za dochody z nieruchomości kościelnych upaństwowionych przez władze komunistyczne na mocy wyżej wymienionej ustawy z 20 marca 1950 r. o przejęciu przez państwo dóbr martwej ręki [...]. Jakkolwiek Fundusz ten miał być ustanowiony przez władze komunistyczne, to faktycznie do 1989 r. był fikcją. Dopiero od 1990 r. Fundusz ten służy pomocą w zakresie współfinansowania składek na ubezpieczenia społeczne duchownych oraz udzielania dotacji na działalność charytatywną, opiekuńczo-wychowawczą i renowację zabytków.

⁸ Por. art. 61–64 ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego; Dz. U. z 1989, nr 29, poz. 154 z późn. zm.

2. Subwencje na realizację zadań przez instytucje kościelne, analogicznych do zadań realizowanych przez instytucje państwowe, w różnych sferach życia publicznego, które mają być traktowane na zasadzie równości (por. art. 22, ust. 1, Konkordatu). Do tego typu instytucji kościelnych należą: 1) placówki szkolne i oświatowe; 2) organizacje charytatywne; 3) katolickie szkoły wyższe (Katolicki Uniwersytet Lubelski, Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie (przekształcona w 2009 r. przez papieża Benedykta XVI w Uniwersytet), Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum” w Krakowie, wydziały nauk kościelnych na 7 uniwersytetach państwowych (Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Poznański, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet M. Kopernika w Toruniu); 4) państwowa Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, która zapewnia prowadzenie studiów teologicznych następującym 9 kościołom: Polskiemu Autokefalicznemu Kościołowi Prawosławnemu, Kościołowi Ewangelicko-Augsburskiemu, Kościołowi Polskokatolickiemu, Kościołowi Adwentystów Dnia Siódmego, Kościołowi Chrześcijan Baptystów, Kościołowi Ewangelicko-Methodystycznemu, Kościołowi Mariawitów, Kościołowi Zielonoświątkowemu, Kościołowi Katolickiemu Mariawitów; 5) subwencje na konserwacje i remonty obiektów sakralnych i kościelnych należących do dóbr kultury narodowej.

3. Subwencje i dotacje na działalność społeczną kościelnych jednostek organizacyjnych, które uzyskały status organizacji pożytku publicznego – zgodnie z postanowieniami ustawy z 23 kwietnia 2003 r. o działalności publicznej i o wolontariacie⁹.

W zasadzie współczesne Państwo polskie bezpośrednio nie finansuje duszpasterskiej działalności Kościoła katolickiego ani innych związków wyznaniowych. Wyjątki od tej zasady mają uzasadnienie w gwarancjach poszanowania prawa do wolności religijnej należnej każdemu człowiekowi do spełniania praktyk religijnych tam, gdzie się znajduje, a w związku z tym w obowiązku i zarazem prawie Kościoła do udzielania mu pomocy duszpasterskiej. Dotyczą one: a) finansowania Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego Kościoła katolickiego, Prawosławnego Ordynariatu Wojskowego i Ewangelickiego Duszpasterstwa Wojskowego dla Kościołów protestanckich); b) wynagradzania kapelanów zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w zakładach penitencjarnych i wychowawczych, w zakładach opieki zdrowotnej i społecznej, szpitalach i innych ośrodkach resocjalizacji; c) oraz wynagradzania nauczycieli religii w szkołach

⁹ Por. art. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003, nr 96, poz. 873; zm. Dz. U. z 2004, nr 64, poz. 593; nr 116, poz. 1203; nr 210, poz. 226); A. Ceglarski, *Organizacje pożytku publicznego*, Warszawa 2005, zwłaszcza s. 77–80; D. Walencik, *Ewolucja procedury alokacji 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego* [w:] *Przegląd Prawa Wyznaniowego*, t. I, Lublin 2009, s. 9–25.

publicznych w celu poszanowanie prawa rodziców do nauczania i wychowywania dzieci w szkołach, zgodnie z ich przekonaniami religijnymi i moralnymi.

POŚREDNIE FINANSOWANIE PRZEZ PAŃSTWO DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI KOŚCIELNYCH

Pośrednie wspomaganie przez państwo instytucji kościelnych polega na zagwarantowaniu im możliwości pozyskiwania środków majątkowych i finansowych: 1) bezpośrednio od społeczeństwa przez organizowanie zbiórek publicznych oraz przyjmowanie darowizn na zadania związane z działalnością instytucji kościelnych, które odliczane są od wysokości podatku dochodowego darczyńców; 2) zwolnienia instytucji kościelnych od podatków powszechnie obowiązujących w określonych sytuacjach.

Darowizny na zadania instytucji kościelnych

Podstawowym środkiem zabezpieczenia potrzeb finansowych instytucji kościelnych – zwłaszcza związanych z działalnością duszpasterską, budową i konserwacją budynków kościelnych i sakralnych oraz zabezpieczeniem utrzymania osób duchownych i świeckich zatrudnionych w duszpasterstwie są dobrowolne darowizny ze strony osób fizycznych oraz instytucji prywatnych lub publicznych. Państwo polskie pośrednio wspomaga instytucje kościelne, gwarantując im możliwości pozyskiwanie środków finansowych z następujących źródeł:

1) ze zbiórek publicznych, organizowanych bez zezwolenia organów administracji państwowej w obrębie terenów kościelnych, kaplic oraz w innych miejscach w sposób tradycyjnie ustalony na cele statutowe kościelnych jednostek organizacyjnych;

2) pozyskiwanie darowizn odliczanych od podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym lub od wymiaru podatku dochodowego, które zgodnie z oświadczeniem podatników są przeznaczone na zadania instytucji kościelnych. Wśród tych darowizn wyróżnia się następujące:

a. darowizny na rzecz kościelnej jednostki organizacyjnej posiadającej status organizacji pożytku publicznego (stowarzyszenia, fundacje, organizacje kościelne) w kwocie nieprzekraczającej 1% należnego podatku dochodowego od osób fizycznych, na podstawie wyżej wymienionej ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności publicznej i o wolontariacie. O przyznaniu takiego statusu kościelnej jednostce organizacyjnej (np. fundacji, stowarzyszeniu, organizacji Caritas) decyduje sąd rejestracyjny przez wpis do Krajowego Rejestru Sądowego, jeżeli spełnia wymagania określone w ww. ustawie;

b. darowizny dokonane przez osoby fizyczne na kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą, które na mocy ustawy wyłączone są od podstawy opo-

datkowania darczyńców podatkiem dochodowym i podatkiem wyrównawczym bez jakiegokolwiek limitu. Gwarancje wyłączenia tych darowizn od podstawy opodatkowania wpisane są do dwóch ustaw określających sytuację prawną Kościoła katolickiego i Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego¹⁰. Ustawy te mają charakter *lex specialis*, dlatego nie mogą być uchylone na mocy ustawy mającej charakter *lex generalis*. Takie stanowisko zostało potwierdzone przez Naczelny Sąd Administracyjny¹¹ oraz przez ustawodawcę na mocy ustawy z 30 marca 2005 r. o zmianie ustawy Ordynacja podatkowa oraz o zmianie niektórych innych ustaw¹².

Ustawodawca polski nie zna odpisów od podatku w wysokości określonego procentu od podatku dochodowego (niewłaściwie nazwanych „podatkiem kościelnym”) na potrzeby określonego związku wyznaniowego, uiszczanego przez podatników razem z podatkiem w niektórych państwach europejskich. Odpisy te są ustanowione w formie obligatoryjnej (w Niemczech), bądź w formie fakultatywnej (we Włoszech i na Węgrzech)¹³. Można dyskutować co do tego, czy należy wprowadzić w Polsce tego rodzaju odpisy określonego procentu podatku dochodowego na potrzeby określonego kościoła i w jakiej formie, oraz, jaka będzie efektywność tego rodzaju regulacji? Trudno jest jednak na to pytanie udzielić pewnej odpowiedzi. W Polsce nie ma bowiem tradycji uiszczania przez wiernych świadczeń na rzecz kościoła za pośrednictwem organów władzy państwowej, jakimi są wydziały finansowe.

Zwolnienia instytucji kościelnych od podatków i opłat celnych

1) Zwolnienia ustawowe od podatków powszechnie obowiązujących:

a. zwolnienia od opodatkowania z tytułu przychodów tylko ze swojej działalności niegospodarczej kościelnych osób prawnych, których celem statutowym jest kult religijny, oraz z działalności gospodarczej tylko w tej części, w jakiej zostały przeznaczone w danym roku podatkowym lub w roku po nim następującym, na cele kultowe, oświatowo-wychowawcze, naukowe, kulturalne, działalność charytatywno-opiekuńczą, punkty katechetyczne, konserwacje zabytków oraz inwestycje sakralne i inwestycje kościelne, których przedmiotem są punkty

¹⁰ Por. art. 7 Ustawy z 17 kwietnia 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego (Dz. U. z 1989 r., nr 29, poz. 154); art. 40 Ustawy z 4 lipca 1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. z 1991 r., nr 66, poz. 287); J. Patyk, *Opodatkowanie Kościoła katolickiego i osób duchownych*, Toruń 2008, s. 51–52.

¹¹ Uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego z 14 czerwca 2005 r.: Sygn. akt FPS 5/04.

¹² Dz. U. z 2005 r., nr 143, poz. 1199.

¹³ H. Marre, *Niemiecki system finansowania Kościoła* [w:] *Systemy finansowania instytucji kościelnych w Europie*, dz. cyt., s. 31–44; M. Kosek, *Podatek kościelny w niemieckim systemie prawnym*, Płock 2004; G. Feliciani, *Finansowanie instytucji kościelnych i utrzymanie duchowieństwa*, *Doświadczenia włoskie* [w:] *Systemy finansowania instytucji kościelnych w Europie*, Lublin 2000, s. 45–78; B. Schanda, *System finansowania Kościoła na Węgrzech*, dz. cyt., s. 79–108.

katechetyczne i zakłady charytatywno-opiekuńcze, jak również remonty tych obiektów¹⁴;

b. zwolnienia od podatku dochodowego kościelnych osób prawnych od przychodów z działalności handlowej uzyskiwanych ze sprzedaży wydawnictw o tematyce religijnej, dewocjonaliów oraz przedmiotów artystycznych o charakterze religijnym, pod warunkiem, że ich sprzedaż jest prowadzona w kościołach lub w ich obrębie, a dochód w całości przeznaczony w danym roku podatkowym lub w następnym na cele kultu religijnego¹⁵;

c. zwolnienia kościelnych osób prawnych od opodatkowania od nieruchomości lub ich części, które stanowią własność kościelnych osób prawnych lub używanych przez nich na podstawie innego tytułu prawnego na cele niemieszkalne, z wyjątkiem części zajmowanej na wykonywanie działalności gospodarczej;

d. zwolnienie od opodatkowania podatkiem od nieruchomości oraz od świadczeń na fundusz gminny i fundusz miejski obejmuje również nieruchomości lub ich części, które są przeznaczone na cele mieszkalne duchownych i członków zakonu, jeżeli są one wpisane do rejestru zabytków, służą jako internaty przy szkołach i seminariach duchownych, domy zakonów kontemplacyjnych, domy formacyjne zakonów i domy księży emerytów i sióstr emerytek; znajdują się w budynkach kurii diecezjalnych i biskupich, zakonnych zarządów generalnych i prowincjalnych w sekretariacie Prymasa Polski i w Sekretariacie Konferencji Episkopatu Polski¹⁶.

2) Zwolnienia od podatku od spadków i darowizn, opłaty skarbowej oraz od opłat sądowych i notarialnych, z wyłączeniem opłat kancelaryjnych, za nabywanie i zbywanie rzeczy i praw majątkowych przez kościelne osoby prawne w drodze czynności prawnych oraz spadkobrania, zapisu i zasiedzenia pod warunkiem, że przedmiotem ich są rzeczy i prawa nieprzeznaczone do działalności gospodarczej; sprowadzone z zagranicy maszyny, urządzenia i materiały poligraficzne oraz papier. Nabywanie rzeczy i praw majątkowych, o których mowa wyżej, jest zwolnione od opłat sądowych i notarialnych, z wyłączeniem opłat kancelaryjnych¹⁷.

3) Zwolnienia od opłat celnych darów przesyłanych z zagranicy dla kościelnych osób prawnych, lecz obejmują one tylko dobra przeznaczone na cele kultowe, charytatywno-opiekuńcze i oświatowo-wychowawcze, z wyjątkiem wyrobów akcyzowych oraz samochodów osobowych; maszyny i urządzenia poligraficzne oraz papier¹⁸. Po wejściu Polski do strefy Schengen zwolnienia te dotyczą opłat celnych za dary z państw niebędących członkami Unii Europejskiej i wysyłane do tych państw.

¹⁴ Por. art. 55, ust. 2 ustawy z 17 kwietnia 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego; art. 13, ust. 2, ustawy z 17 kwietnia 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (tekst jednolity Dz. U. z 2000 r., nr 26, poz. 319).

¹⁵ M.P. z 1998 r., nr 42, poz. 350.

¹⁶ Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego, art. 55, ust. 5.

¹⁷ Tamże, art. 55, ust. 9.

¹⁸ Tamże, art. 56, pkt 1 i 2; Ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. art. 13.

Na zakończenie należy stwierdzić, że współczesne ustawodawstwo polskie zawiera szereg gwarancji wspomagania finansowego przez państwo działalności jednostek organizacyjnych Kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych – mających uregulowaną sytuację prawną – na zasadach poszanowania ich równouprawnienia i współdziałania z nimi dla dobra wspólnego. Natomiast oddzielny charakter mają kwestie dotyczące właściwego respektowania tych gwarancji w życiu przez organy państwowe i samorządowe oraz faktycznych możliwości i inicjatyw dotyczących korzystania z nich przez zainteresowane związki wyznaniowe.

THE FINANCING OF CHURCHES AND OTHER RELIGIOUS SOCIETIES IN POLAND AT THE BEGINNING OF 21-TH CENTURY

Summary. The Catholic Church and other religious societies fulfil significant tasks in the life of the society not only regarding the religious cult but also social, educational, scientific and cultural tasks. For the performance of these tasks finance resources are indispensable. In Poland as the result of political transformation initiated in 1989 the democratic secular state was introduced new regulations. The contemporary Polish state does not finance church's and other religious societies but under statutory law guarantees them: 1) the recognition of the legal personality; 2) the direct support in the form of subvention and grants from the state budget for the realisation of public tasks, which have a fundamental meaning for the functioning of a civil society; 3) the indirect support in the forms: the recognition rights of church's persons to organise public collections, the rights of taxpayers to deduct a voluntary donations for the activity of church institution, which has the status of public benefit organisation, an amount which does not exceed 1 percentage of the due personal income tax; some exemptions of church institution from universally obligatory taxes and customs duties.

Key words: financing, church, religious society, state budget, income tax, support